

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

5. Чим відрізняється стать від гендеру? – bit.ua Медіа про життя і технології в ньому. bit.ua Медіа про життя і технології в ньому. URL: <https://bit.ua/2020/01/stat-vid-genderu/> (дата звернення 13.11.2024).

6. Яким буває гендерно зумовлене насильство. Громадська організацій «Інсайт». URL: <https://www.insight-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/YAkym-buvaie-henderno-zumovlene-nasyilstvo-1.pdf> (дата звернення 13.11.2024).

Ключові слова: гендер, ідентичність, рівність, насильство, терапія.

Кузьмін Едуард Едуардович

*адвокат, кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

ДЕЯКІ РЕМАРКИ ЩОДО «ПРАВА НА ПОКАРАННЯ» У МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Загальне піднесення «ідеї» прав людини, усвідомлення істинної сутності «міжнародного зводу правил і принципів, присвячених всебічній та всеосяжній охороні основоположних свобод», а також з'ясування реального значення й ролі їх беззастережного дотримання та ефективного захисту суттєво актуалізували низку насправду непростих питань, пов'язаних, насамперед, із

співвідношенням міжнародного права прав людини із т. зв. «суміжними» галузями права.

І власне з розвитком останнього, як абсолютно справедливо наголошує В. Е. Шабас, однією з найбільш споріднених серед них традиційно прийнято вважати саме міжнародне кримінальне право, як таке, що, на думку фахівця, «... крокувало пліч-о-пліч із ним, оскільки обидва вони не тільки виникли приблизно в один і той самий час [9, с. 153], а й зосереджувалися на одному й тому ж явищі: серйозних порушеннях прав людини, доволі часто пов'язаних із дискримінацією за ознакою раси, релігії чи етнічної належності, які вчиняються державами ...» [9, с. 156]. Втім, хоча обидві галузі й утверджують однакові норми поваги до людського життя та гідності, вони все ж втілені в різних договорах та режимах правозастосування, у зв'язку з чим все чіткіше починає спостерігатись ситуація «перетину» між цими двома галузями, яка, зважаючи на авторитетні оцінки різних компетентних авторів, досить типово варіюється від «тотальної синергії» до щонайменше «стану напруженості» між ними [8, с. ix].

У зв'язку з цим, з одного боку, міжнародне кримінальне право зазвичай фактично розглядається як «самодостатній інструмент промоції та захисту прав людини» [2]. З іншого, – як таке, що має сприйматись та оцінюватись крізь призму, зосередженого на правах людини, підходу [1, с. 89], основи якого багато в чому закладаються тезою-твердженням А. С. Галанда про безумовну «... незаперечність факту того, що міжнародне право прав людини зробило значний внесок у прогресивний

розвиток міжнародного кримінального права ...» [1, с. 87].

Водночас вельми показово, що відповідний підхід повною мірою не вичерпується виключно загальною «світоглядною» парадигмою сприйняття міжнародного кримінального права винятково з позицій міжнародного права прав людини, а натомість конкретизується і знаходить свою подальшу більш виразну деталізацію в задумі, що полягає у раціональності досягнення «кожного з його основних складових компонентів» у подібний спосіб. Так, наприклад, В. Лі вказує на доцільність осмислення концепту міжнародних злочинів з точки зору прав людини, аргументуючи це, зокрема, їх важливістю та фундаментальною роллю ... [4, с. 4] (*... думається, що для певних визначених цілей*) (уточнення і курсив наш. – Е. К.). У свою чергу, Д. ван Зіл Сміт ніби проєціює означену логіку на категорію покарання у міжнародній кримінальній юстиції [10, с. 16-17]. Разом з тим ще більш редуційованими виглядають міркування Є. Д. Оліна, в яких вбачається недвозначний меседж стосовно необхідності використання підходу, заснованому на дотриманні прав людини, в частині «конструювання обґрунтувань покарання» [7, с. 258] у міжнародному кримінальному праві.

Однак і цим також не обмежуються численні намагання його використання. Відтак певно одним з найбільш яскравих і релевантних прикладів своєрідного симбіозу двох масивів норм сьогодні можливо вважати «право на покарання» у міжнародному кримінальному праві. І незважаючи на те, чи сприймається воно в якості права суду,

міжнародної інституції або будь-якої іншої недержавної установи карати ймовірних правопорушників за вчинення міжнародних злочинів (т. зв. «повноваження юридично-політичних агентів») за Л. К. Мюллер [6, с. 301-302, 317], або як аргумент на користь примусових дій держави, якщо вона вирішує скористатись своєю владою (т. зв. «побудова обґрунтувань покарання»), або ж право людини, яким наділені жертви особливо тяжких міжнародних злочинів (т. зв. «законне право жертв міжнародних злочинів на покарання винних у їх вчиненні») за Є. Д. Оліним [7, с. 277-278], зрештою, в його основі знаходиться безпосередньо «право», що має відповідати «міжнародним кримінальним стандартам» [10, с. 16-17].

Більш того, саме крайня позиція на думку О. Макулан та А. Гіль може певним чином слугувати теоретичним підґрунтям, що обумовлює можливість розуміння покарання у міжнародному кримінальному праві не тільки як «права потерпілого», а й певного «засобу задоволення його інтересів» [5, с. 136], що у свою чергу загалом приводить до його сприйняття в якості «абсолютної вимоги правової системи, яка поважає права людини» [7, с. 258].

Таким чином, вже зараз достатньо виразно простежується наявність існування цілої низки «точок дотику», як в частині «права на покарання», так і «покарання у міжнародному кримінальному праві» в цілому, які неодмінно потребують свого подальшого критичного осмислення, оскільки переслідування «масових звірств» [3, с. 43] та досягнення мети «боротьби із безкарністю»

вбачаються можливими лише із забезпеченням його відповідності міжнародним стандартам прав людини.

Джерела:

1. Galand A. S. The Systemic Effect of International Human Rights Law on International Criminal Law. *Human Rights Norms in "Other" International Courts* / ed. by M. Scheinin. Cambridge : Cambridge University Press, 2019. pp. 87-131.
2. Human Rights and International Criminal Law / ed. by B. U. Khan, M. J. H. Bhuiyan. Leiden : Brill | Nijhoff, 2022. 432 pp.
3. Huneus A. International Criminal Law by Other Means: The Quasi-Criminal Jurisdiction of the Human Rights Courts. *The American Journal of International Law*. 2013. Vol. 107, Iss. 1. pp. 1-44.
4. Lee W. International Crimes and Human Rights. *Human Rights and International Criminal Law* / ed. by B. U. Khan, M. J. H. Bhuiyan. Leiden : Brill | Nijhoff, 2022. pp. 3-22.
5. Maculan E., Gil A. G. The Rationale and Purposes of Criminal Law and Punishment in Transitional Contexts. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, Iss. 1. pp. 132-157.
6. Müller L. K. International Crimes and the Right to Punish. *Ratio Juris*. 2019. Vol. 32, No. 3. pp. 301-319.
7. Ohlin J. D. The Right to Punishment for International Crimes. *Why Punish Perpetrators of Mass Atrocities? Purposes of Punishment in International Criminal Law* / ed by F. Jeßberger, J. Geneuss. New York : Cambridge University Press, 2020. pp. 257-282.
8. Pangalangan R. C. Foreword. *Human Rights and International Criminal Law* / ed. by B. U. Khan, M. J. H. Bhuiyan. Leiden : Brill | Nijhoff, 2022. pp. ix-xi.

9. Schabas W. A. Relationships between International Criminal Law and Other Branches of International Law. The Hague Academy of International Law ; Brill Nijhoff, 2022. 261 pp.

10. van Zyl Smit D. Punishment and Human Rights in International Criminal Justice. *Human Rights Law Review*. 2002. Vol. 2, No. 1. pp. 1-17

Ключові слова: покарання, покарання у міжнародному кримінальному праві, покарання у міжнародній кримінальній юстиції, право на покарання, право міжнародних інституцій карати правопорушників за вчинення міжнародних злочинів, право жертв міжнародних злочинів на покарання винних у їх вчиненні, міжнародне кримінальне право, міжнародне право прав людини.

Федорова Тетяна Сергіївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

Вотчал Олексій Вікторович

*здобувач вищої освіти Національного
університету «Одеська юридична академія»*

МОНІСТИЧНА ТЕОРІЯ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЇЇ ВПЛИВ

Моністична теорія співвідношення міжнародного та національного права є однією з двох основних концепцій, що пояснюють відносини між

ЗМІСТ

Вступне слово від КІВАЛОВА С.В.	3
--	---

Секція № 1

Теоретичні та практичні аспекти захисту прав людини

АРАКЕЛЯН М.Р.

Захист прав людини під час збройних конфліктів та сучасні технології: виклики та шляхи вирішення	5
--	---

БЕХРУЗ Х.Н.

Міжнародно-правове регулювання права на свободу зібрань з використанням новітніх технологій: постановка проблеми	10
--	----

СТОЙКО О.М.

Вплив воєн на еволюцію соціальних прав людини	17
---	----

ЗАЯРНИЙ О.А.

Деякі особливості забезпечення конфіденційності персональних даних, які обробляються в реєстрі збитків, завданих агресією російської федерації проти України	23
--	----

ГУЛЕВСЬКА Г.Ю., ВОСТРИКОВ Т.Є.

Правовий захист від порушень прав людини, пов'язаних з бізнесом: характеристика основних засобів	30
--	----

ПОЛІТОВА А.С.

Гендерна ідентичність як складова гендерно зумовленого насильства: дискусійні питання	45
---	----

КУЗЬМІН Е.Е.

Деякі ремарки щодо «права на покарання» у міжнародному кримінальному праві	50
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., ВОТЧАЛ О.В.

Моністична теорія співвідношення міжнародного та національного права та її вплив	55
--	----

ФЕДОРОВА Т.С., СЛОБОДЯН У.С.

Право на самовизначення і територіальну цілісність: протиріччя і виклики в міжнародному праві	59
---	----

ГАЛАТ В.І.

Істотне порушення міжнародних договорів та примус до виконання контракту в умовах збройних конфліктів: Приклад кейсу aарl проти Шрі-Ланки	64
---	----

ЖАКУН М.Ю.

Право мати права? Деякі роздуми щодо захисту прав мігрантів під час збройних конфліктів	69
---	----

ОСТРОВЕРХИЙ О.О.

Індивідуальна відповідальність за покарання за злочин агресії у міжнародному праві	78
--	----